

Direktoratet for
internasjonalisering
og kvalitetsutvikling
i høyere utdanning

Norske studenter på utveksling Variasjoner mellom institusjoner og fagområder

Rapportserie
Nr. 1 | 2019

Utgiver: Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku)

Dato: Januar 2019

Ansvarlig redaktør: Ragnhild Tungesvik

Utarbeidet av: Arne Haugen og Dag Stenvoll

ISSN: 2535-5961

ISBN: 978-82-93017-83-7

Rapporten kan lastes ned fra diku.no

Forord

Tidlig i 2020 skal Regjeringen legge frem en stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet. Meldingen vil omhandle ulike former for slik mobilitet, deriblant norske gradsstudenter i utlandet, utenlandske gradsstudenter i Norge, praksismobilitet, korttidsmobilitet, virtuell mobilitet/utveksling og – ikke minst – utvekslingsmobilitet. Utveksling av minst tre måneders varighet, knyttet til institusjonelle samarbeidsavtaler, har vært en viktig del av norsk kunnskapspolitikk det siste tiåret.

Den kommende mobilitetsmeldingen må baseres på kunnskap om situasjonen per i dag for de ulike typene mobilitet, hvis den skal være oppdatert og kunne komme med relevante tiltak. I denne rapporten gjennomgås tallene for utgående utveksling, nærmere bestemt hvor mange av de studentene som ble uteksaminerte fra norske universiteter og høyskoler i 2015, 2016 og 2017 (siste årgang tilgjengelig statistikk per januar 2019), som hadde vært på utveksling i minst tre måneder i løpet av sin studietid. Gjennomgangen er basert på data fra NSDs Database for statistikk om høgre utdanning (DBH).

Rapporten inngår i grunnlagsarbeidet for den kommende mobilitetsmeldingen. Den vil også kunne være nyttig for institusjonene, for at de skal kunne se seg selv på tvers av fagområder og sammenligne seg med andre, institusjonsvis eller på fagområdenivå. Det er viktig for å kunne skape en kultur for utveksling.

Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling i høyere utdanning (Diku) skal styrke kvaliteten i norsk utdanning. Vi fremmer utvikling og nyskaping, internasjonalt samarbeid og digitale læringsformer.

Gjennom utredning, analyse og rådgivning skal Diku bidra til å utvide og styrke kunnskapsgrunnlaget for kvalitetsutvikling. Formålet er å gi myndigheter og utdanningssektoren bedre forutsetninger for utforming av politikk, tiltak og strategier.

Innhold

1	Sammendrag.....	5
2	Summary	6
3	Uteksaminerte med utveksling.....	7
3.1	Mobilitet blant de som har tatt en grad	7
3.2	Flest mobile på integrerte studieløp	8
3.3	Uteksling og institusjonstilhørighet	9
4	Uteksling og fagområder	11
4.1	Naturvitenskapelige og tekniske fag.....	13
4.2	Humanistiske og estetiske fag	14
4.3	Samfunnsfag og jus	14
4.4	Økonomiske og administrative fag	16
4.5	Lærerutdanning og pedagogikk	16
4.6	Helse-, sosial- og idrettsfag.....	18
5	Gjennomsnitt tilslører kulturforskjeller	20
5.1	NTNU.....	20
5.2	Universitetet i Oslo.....	22
5.3	Handelshøyskolen BI	23
5.4	OsloMet	24
5.5	Høgskulen på Vestlandet	25
5.6	Universitetet i Sørøst-Norge.....	26
5.7	Universitetet i Bergen.....	27
5.8	Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	28
6	Kultur og struktur for utveksling	29
7	Litteraturliste	30

1 Sammendrag

I denne rapporten gjennomgås tallene for utgående studentutveksling fra Norge, nærmere bestemt hvor mange av de studentene som ble uteksaminerte fra norske universiteter og høyskoler i 2015, 2016 og 2017, som hadde vært på utveksling i minst tre måneder i løpet av sin studietid.

Oversiktene viser at det er store forskjeller mellom institusjoner og fagområder, og at landsgjennomsnittet på 15,5 prosent skjuler en kompleksitet som må tas hensyn til, dersom man ønsker å øke studentmobiliteten. Sju institusjoner har en mobilitetsandel på 20 prosent eller mer, altså i tråd med det politisk fastsatte målet for 2020. I den andre enden av skalaen finner vi ni institusjoner med en mobilitetsandel under 10 prosent. Det er betydelige forskjeller mellom institusjoner og fagområder, men også internt på institusjonene og mellom samme type fag ved ulike institusjoner.

Tallene tyder på at nøkkelen til økt studentmobilitet ligger i organisering og gjennomføring av det enkelte studieprogrammet. Forskjellene mellom integrerte løp og studier organisert som bachelor/master er eksempelvis så store og systematiske at selve organiseringen må være en del av forklaringen.

Rapporten viser at deler av norsk høyere utdanning har meget begrenset studentutveksling, og at det er et stort potensial for økt studentmobilitet ved enkelte institusjoner og på enkelte fagområder. Både kultur og struktur spiller en viktig rolle i så måte. I det videre arbeidet for å nå de politiske målene for studentmobilitet blir det viktig å sørge for at erfaringer fra studieprogrammer med mye utveksling kan komme andre til gode.

2 Summary

This report analyses the numbers for outgoing student mobility from Norwegian HE institutions. It shows how big a proportion of the students taking a degree in 2015, 2016 and 2017, who had been on an exchange of minimum three months.

The mobility rate varies substantially between institutions and fields of study. The national average of 15,5 percent hides a complexity that must be considered, when working to increase student mobility. 7 out of 28 institutions have 20 percent mobility or higher, which is the Norwegian political goal for 2020. In the other end of the scale, we find 9 out of the 28 institutions, almost a third, with less than 10 percent mobility. There are also differences within institutions, and between the same fields of study at different institutions.

The results indicate that the key to more student mobility is in the organising of the study programs. Differences between integrated 5-year studies and studies organised as bachelor and master, are so large and systematic, that this organising itself must be an important part of the explanation.

The results show that parts of Norwegian higher education have little student exchange, but that there is a great potential to increase it at some institutions and fields of study. Culture as well as structure plays an important role here. In the further work to fulfil the political goals for student mobility, the experiences of those who succeed should be made known so that they can inspire and benefit all.

3 Uteksaminerte med utveksling

Norge har forpliktet seg til 2020-målet i bolognaprosessen om at minst 20 prosent av studentene som fullfører høyere utdanning i Europa skal ha gjennomført et utenlandsopphold på tre måneder eller mer. I 2017 hadde 15,5 prosent av de som avla eksamen i Norge vært på utveksling. Hvis vi legger til de norske studentene som tar en hel grad i utlandet, kommer vi opp i omtrent 21 prosent. Det betyr at Norge har oppfylt sine internasjonale forpliktelser med tanke på studentmobilitet.

Regjeringen har imidlertid satt mer ambisiøse nasjonale mål, om at innen 2020 skal 20 prosent av de som avlegger en grad i Norge (altså uten å regne inn de som tar en hel grad utenlands) ha vært på utveksling, og at "på lengre sikt" skal halvparten ha hatt et studieopphold utenlands (Meld. St. 16 (2016–2017), "Kvalitetsmeldingen"). Denne ambisjonen ligger også til grunn for det pågående arbeidet med en stortingsmelding om internasjonal studentmobilitet, som skal være ferdig ved årsskiftet 2019/2020. I brevet til relevante aktører ber Forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø om innspill til meldingen, og sier at hun med meldingen ønsker bidra til en kulturendring i UH-sektoren slik at mobilitet blir en integrert del av alle studieprogrammer.¹

For å få til en slik kulturendring, og for å nå målene for studentmobilitet, trengs mer detaljert kunnskap om dagens situasjon enn det som kommer frem av gjennomsnittet på 15,5 prosent. Data fra NSDs Database for statistikk om høgre utdanning (DBH) gjør det mulig å se hvor stor andel av de uteksaminerte, de som gjør seg ferdig med en høyere grad, som har hatt et utvekslingsopphold i studieperioden. Denne rapporten viser hvordan denne andelen varierer mellom institusjoner, fagområder, utdanningstyper og studienivå. Det gir grunnlag for en diskusjon om hva som skal til for å øke andelen som drar på utveksling, for å nå målene om 20 prosent innen 2020 og halvparten på lengre sikt.

3.1 Mobilitet blant de som har tatt en grad

Oversiktene viser at det er store forskjeller mellom institusjoner og fagområder, og at gjennomsnittet på 15,5 prosent skjuler en kompleksitet som må tas hensyn til, dersom man ønsker å øke studentmobiliteten. Blant grunner til at mobilitetsandelen varierer kan være faglige tradisjoner, krav og planer for ulike typer utdanning og/eller demografiske forhold i forskjellige studentgrupper. Samtidig tyder forskjellene på at det ved mange institusjoner og fagområder er et uforløst potensial for utveksling.

Dataene til rapporten er levert av DBH og omfatter uteksaminerte som i 2015, 2016 og 2017 fullførte en lavere grad (minimum en bachelor med 180 studiepoeng), en høyere grad (som regel 120 studiepoeng, men i noen tilfeller 90) eller en integrert mastergrad eller profesjonsutdanning med minimum 300 studiepoeng. Dataene viser hvor mange som har vært på minst

¹ Se brevet og alle innkomne innspill her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/invitasjon-til-a-komme-med-innspill-til-stortingsmeldingen-om-internasjonalt-studentmobilitet/id2611424/>

tre måneders utveksling eller praksisopphold utenlands i løpet av studiene. Andelen mobile studenter av ferdige uteksaminerte totalt utgjør det vi kaller mobilitetsandelen.

Rapporten presenterer i hovedsak data for uteksaminerte i 2017, som er siste årgang vi har fullstendige data for pr januar 2019. Innledningsvis ser vi en samlet nasjonal oversikt og institusjonsvis fordeling, og deretter mobilitet innenfor ulike fagområder² på tvers av institusjoner. Til slutt ser vi på noen enkeltstående institusjoner og variasjoner mellom fagområder ved institusjonen. Her slår vi sammen data for 2015-2017 for å redusere effekten av årlige svingninger.

3.2 Flest mobile på integrerte studieløp

Tabell 1 viser mobilitet for ulike nivåer og typer av studier. Blant uteksaminerte med bachelorgrad i 2017 hadde 12 prosent vært på utvekslingsopphold, mens andelen blant uteksaminerte med mastergrad var 18 prosent. Tallene tyder på at to av tre som drar på utveksling gjør det på bachelornivå, noe som også stemmer ganske godt med data fra Lånekassen. Det mest påfallende og interessante med disse overordna tallene er hvor høy mobilitetsandelen er på de integrerte mastergrads- og profesjonsstudiene: hele 34 prosent.

Tabell 1. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Utdanningstype og nivå

Utdanningsnivå	Totalt	Utsveksling	Andel
Lavere grads nivå	30 715	3 709	12 %
Bachelor, 3-årig	28 425	3 560	13 %
Yrkesutdanning, 4-årig	1 942	132	7 %
Høyere grads nivå	11 357	2 018	18 %
Master, 2-årig	9 732	1 991	20 %
Master, erfaringsbasert, 1,5-2 år	1 147	12	1 %
Integrert mastergrad/profesjon	4 332	1 458	34 %
Master, 5-årig	3 415	1 189	35 %
Profesjonsstudium	917	269	29 %
Totalsum	46 404	7 185	15 %

Kilde: NSD. Dataene rommer noen flere kategorier, men disse har så få uteksaminerte at de er tatt ut. Totalsummen omfatter også disse utelatte studentene.

Noe av forskjellen mellom toårig mastergrad og integrert mastergrad/profesjonsstudium kan skyldes at utenlandske studenter som kommer til Norge for en toårig mastergrad, ikke vil være registrert med utveksling fra tidligere studier. Slike internasjonale studenter vil også være mindre tilbøyelige til å reise på utveksling fra Norge, enn studenter med fast tilhørighet i

² Her brukes norsk standard for utdanningsgruppering (NUS 2000). For mer informasjon, se: http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/nos_c617/nos_c617.pdf

Norge. Dermed trekker de mobilitetsandelen blant uteksaminerte med toårig mastergrad litt ned.

Forskjellene mellom integrerte løp og studier organisert som bachelor/master er likevel så store og systematiske at selve organiseringen må være en del av forklaringen. Og det virker rimelig: Et integrert løp åpner for en mer helhetlig planlegging av utenlandsopphold, enn studieprogrammer som er satt sammen av flere komponenter. I 2016 gjennomførte SIU (nå Diku) en spørreundersøkelse til fagansvarlige for studieprogrammer ved universiteter og høyskoler, om hvordan utveksling inngår i det faglige arbeidet (SIU 2016). Svarene bekrefter at måten studieprogrammene er organisert på betyr mye. Ved enkelte institusjoner er det store forskjeller i mobilitetsandel mellom ulikt organiserte studier innenfor lignende fagområder. Undersøkelsen viser at det blir en mindre klar vektlegging av utveksling på bachelor/master-løp enn på lengre, integrerte studier, fordi mobilitet i todelt utdanningstype vil være mulig på begge nivåene og det er mindre tid innenfor hvert nivå.

Med tanke på den politiske ambisjonen om at halvparten av de som avlegger en grad i Norge skal ha hatt et studieopphold utenlands, kan man spørre seg: Bør ambisjonene være lavere for kortere studier (de som bare tar en bachelorgrad) enn for lengre studier (de som fortsetter med en mastergrad, eller tar lengre, integrerte mastergrader/profesjonsutdanninger)? Det virker urimelig å ha samme forventninger om utveksling til de som studerer i tre år, som til de som studerer i fem, rett og slett fordi det på kortere studier er mindre tid, både for studenten og for de som er ansvarlige for studieprogrammet, til utveksling.

Det er ikke bare forskjellene mellom bachelorgrad, mastergrad og integrerte studieløp som preger bildet når det gjelder internasjonal studentmobilitet. Vi ser også variasjoner mellom institusjoner og fagområder som det må tas hensyn til når det er snakk om å oppnå en kulturrendring.

3.3 Utveksling og institusjonstilørighet

I 2017 var mobilitetsandelen i gjennomsnitt 15,5 prosent, men på universitetene og høyskolene varierte den mellom 4 og 57 prosent (Tabell 2). Norges handelshøyskole skiller seg sterkt ut i øvre ende av skalaen, med over dobbelt så høy mobilitet som ved neste institusjon på listen, Universitetet i Bergen. NHH er mer naturlig å sammenlikne med enkelte fagområder ved breddeinstitusjonene, enn med andre institusjoner som helhet; se omtalen av økonomiske og administrative fag nedenfor.

Tabell 2. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Institusjoner

Institusjon	Totalt	Uteksling	Andel
Norges handelshøyskole	1 050	594	57 %
Universitetet i Bergen	2 786	764	27 %
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	108	26	24 %
Høgskulen i Volda	474	110	23 %
Lovisenberg diakonale høyskole	195	43	22 %
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	1 152	253	22 %
Universitetet i Oslo	4 393	877	20 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	7 158	1 350	19 %
Universitetet i Agder	2 257	413	18 %
Totalt/gjennomsnitt	46 404	7 185	15 %
Norges idrettshøyskole	230	35	15 %
Handelshøyskolen BI	3 566	534	15 %
Høgskolen i Molde, vit. høyskole i logistikk	387	57	15 %
Dronning Mauds Minne Høyskole	232	31	13 %
Universitetet i Stavanger	2 041	268	13 %
Høgskulen på Vestlandet	2 921	376	13 %
Norges musikkhøyskole	181	22	12 %
Høgskolen i Østfold	913	104	11 %
Kunsthøgskolen i Oslo	188	20	11 %
OsloMet – storbyuniversitetet	3 863	409	11 %
Høgskolen i Innlandet	2 032	183	9 %
VID vitenskapelige høyskole	717	61	9 %
UiT - Norges arktiske universitet	2 684	225	8 %
Universitetet i Sørøst-Norge	2 815	226	8 %
Westerdals Oslo ACT	448	31	7 %
Høyskolen Kristiania	988	64	6 %
Det teologiske menighetsfakultet	161	10	6 %
NLA Høgskolen	346	19	5 %
Nord universitet	1 860	68	4 %

Kilde: NSD. Institusjoner med >100 uteksaminerte. Total/gjennomsnitt omfatter også uteksaminerte fra mindre institusjoner.

Sju institusjoner har en mobilitetsandel på 20 prosent eller høyere, altså i tråd med det fastsatte målet for 2020. I andre ende av tabellen finner vi ni institusjoner med en andel under 10 prosent. Faglig profil kan forklare noe av forskjellene, men ikke alt. I neste del skal vi se nærmere på sammenhengen mellom fagområder og mobilitet. Der vil vi se at andelen varierer mellom fagområdene, men også innen ett og samme fagområde på tvers av institusjoner.

4 Utveksling og fagområder

Tabell 3 viser betydelige mobilitetsforskjeller mellom fagområder. Mens gjennomsnittet i samfunnsfag/jus og økonomiske/administrative fag var på henholdsvis 23 og 20 prosent, hadde kun 6 prosent av dem som fullførte en grad innen lærerutdanning/pedagogikk vært på utvekslingsopphold.

Tabell 3. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Fagområde og nivå

Utdanning	Totalt	Utveksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	10 568	1 181	11 %
Lavere grads nivå	8 393	873	10 %
Høyere grads nivå	1 380	119	9 %
Integrert mastergrad/profesjon	795	189	24 %
Humanistiske og estetiske fag	4 092	656	16 %
Lavere grads nivå	2 608	435	17 %
Høyere grads nivå	1 406	206	15 %
Integrert mastergrad/profesjon	78	15	19 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	6 375	378	6 %
Lavere grads nivå	4 937	265	5 %
Høyere grads nivå	977	49	5 %
Integrert mastergrad/profesjon	461	64	14 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	9 401	1 717	18 %
Lavere grads nivå	5 233	549	10 %
Høyere grads nivå	2 610	414	16 %
Integrert mastergrad/profesjon	1 558	754	48 %
Samfunnsfag og juridiske fag	5 728	1 295	23 %
Lavere grads nivå	2 946	580	20 %
Høyere grads nivå	1 422	317	22 %
Integrert mastergrad/profesjon	1 360	398	29 %
Økonomiske og administrative fag	9 294	1 837	20 %
Lavere grads nivå	5 945	939	16 %
Høyere grads nivå	3 273	861	26 %
Integrert mastergrad/profesjon	76	37	49 %
Totalt/gjennomsnitt	46 404	7 185	15 %

Kilde: NSD. På grunn av få uteksaminerte er samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag, primærnæringsfag og uoppgitt fagfelt holdt utenfor oversikten. Totalsummene omfatter også disse studentene.

Integrerte mastergrader og de lange profesjonsutdanningene utmerker seg med høyere mobilitet innenfor naturvitenskapelige og tekniske fag. Her hadde bortimot halvparten av alle som fullførte et langt og integrert studieløp vært på utveksling. Flertallet av disse uteksaminerte var sivilingeniørstudenter ved NTNU. Av de som fullførte lavere grad samme år, det vil i stor grad si ingeniørstudenter, hadde bare 10 prosent vært på utveksling, mens mobilitetsandelen blant uteksaminerte som fullførte en toårig master innen samme fagområde, var på 16 prosent.

Den samme tendensen ser vi for andre fagområder. Innen helse- sosial og idrettsfag er den gjennomsnittlige mobilitetsandelen 11 prosent. De lange integrerte mastergradene og profesjonsutdanningene skiller seg ut med en mobilitetsandel på 24 prosent, og går vi dypere i dataene, ser vi at mobiliteten er høyest innenfor medisinerstudiet (Kilde: NSD). Også innenfor lærerutdanning/pedagogikk og samfunnsfag/jus finner vi den høyeste mobilitetsandelen i de integrerte studieløpene.

I det følgende ser vi nærmere på fagområdene og hvordan variasjonen er mellom ulike institusjoner. Institusjonene kommer ganske så ulikt ut ettersom hvilke fagområder man ser på, og det er derfor nødvendig å grave dypere enn institusjonsnivået når vi vurderer kultur for studentmobilitet. Et forbehold her er at "fagområder" er brede kategorier som omfatter mange forskjellige fag, og at denne variasjonen kan være årsaken til deler av forskjellene.

4.1 Naturvitenskapelige og tekniske fag

Naturvitenskapelige og tekniske fag har en gjennomsnittlig mobilitetsandel på 18 prosent, men forskjellene mellom institusjoner er store (Tabell 4). Fire institusjoner har en mobilitetsandel på 7 prosent eller lavere, mens fem institusjoner har 20 prosent eller høyere. Innenfor dette fagområdet er det dessuten store forskjeller der man kunne forvente en noenlunde lik mobilitetsandel, for eksempel mellom Universitetet i Bergen (25 prosent) og Universitetet i Oslo (11 prosent). Begge disse institusjonene har omtrent like mange uteksaminerte på bachelor- som på masternivå innenfor dette fagområdet, og begge har også nokså like mobilitetsandeler på de to nivåene: Henholdsvis 28 og 25 prosent ved UiB, og 10 og 12 prosent ved UiO (Kilde: NSD).

Tabell 4. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Naturvitenskapelige og tekniske fag

Institusjon	Totalt	Uteksling	Andel
NTNU	3 157	829	26 %
Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo	72	18	25 %
Universitetet i Bergen	578	144	25 %
NMBU	554	129	23 %
Universitetet i Stavanger	651	128	20 %
Høgskolen i Østfold	218	37	17 %
Høgskulen på Vestlandet	726	113	16 %
Universitetet i Agder	559	70	13 %
Universitetet i Sørøst-Norge	628	76	12 %
Universitetet i Oslo	893	98	11 %
UiT - Norges arktiske universitet	530	35	7 %
Nord universitet	88	4	5 %
OsloMet – storbyuniversitetet	501	22	4 %
Westerdals Oslo ACT	179	6	3 %
Totalt/gjennomsnitt	9 401	1 717	18 %

Kilde: NSD. Institusjoner med >50 uteksaminerte. Totalsummene omfatter også studentene fra mindre institusjoner.

4.2 Humanistiske og estetiske fag

Når vi sammenlikner tabellen for humanistiske og estetiske fag med den for naturvitenskapelige og tekniske fag, ser vi tydelig hvor ulikt mobilitetsbildet kan være ved en og samme institusjon. Universitetet i Oslo, som kom relativt lavt ut når det gjaldt naturvitenskapelige og tekniske fag, skårer her høyest med 27 prosents mobilitetsandel. Det er betydelig høyere enn Universitetet i Bergen, og nesten dobbelt så høyt som ved NTNU.

Tabell 5. Uteksaminerte, med utveksling og andel.2017. Humanistiske og estetiske fag

Institusjon	Totalt	Uteksling	Andel
Universitetet i Oslo	803	217	27 %
Høgskolen i Innlandet	92	19	21 %
Universitetet i Bergen	522	99	19 %
Høgskulen i Volda	59	11	19 %
Universitetet i Agder	202	37	18 %
Høgskolen Kristiania	61	11	18 %
Universitetet i Stavanger	108	16	15 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	595	84	14 %
Norges musikkhøgskole	181	22	12 %
Universitetet i Sørøst-Norge	132	16	12 %
OsloMet – storbyuniversitetet	295	33	11 %
Kunsthøgskolen i Oslo	188	20	11 %
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	130	13	10 %
Westerdals Oslo ACT	155	14	9 %
Det teologiske menighetsfakultet	155	10	6 %
VID vitenskapelige høgskole	58	1	2 %
Høgskolen for Ledelse og Teologi	50	0	0 %
Totalt/gjennomsnitt	4 092	656	16 %

Kilde: NSD. Institusjoner med >50 uteksaminerte. Totalsummene omfatter også studentene fra mindre institusjoner.

4.3 Samfunnsfag og jus

Samfunnsfagene er blant de fagområdene som tradisjonelt har hatt høyest mobilitet. Slik er det også når vi ser på uteksaminerte i 2017, men tabell 6 viser store forskjeller mellom institusjonene. På toppen er Høgskulen i Volda, med nesten halvparten på utveksling, og Universitetet i Bergen med mer enn én av tre. Fem av institusjonene har imidlertid lavere enn ti prosents mobilitetsandel blant uteksaminerte innen samfunnsfag og jus. Vi ser også at det er hele ti prosentpoengs forskjell mellom de to største aktørene innen dette fagområdet; Universitetene i Bergen og Oslo.

Tabell 6. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Samfunnsfag og juridiske fag

Institusjon	Totalt	Utteksling	Andel
Høgskulen i Volda	130	61	47 %
Universitetet i Bergen	1 263	439	35 %
Universitetet i Oslo	1 602	403	25 %
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	154	37	24 %
OsloMet – storbyuniversitetet	155	32	21 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	734	145	20 %
Universitetet i Agder	192	37	19 %
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	390	58	15 %
Universitetet i Stavanger	191	25	13 %
Universitetet i Sørøst-Norge	130	13	10 %
NLA Høgskolen	64	5	8 %
Handelshøgskolen BI	65	5	8 %
Westerdals Oslo ACT	94	7	7 %
Høgskolen i Innlandet	316	20	6 %
Nord universitet	126	6	5 %
Totalt/gjennomsnitt	5 728	1 295	23 %

Kilde: NSD. Institusjoner med >50 uteksaminerte. Totalsommene omfatter også studentene fra mindre institusjoner.

Til forskjell fra mange av samfunnsfagene har jus tradisjonelt hatt en overveiende nasjonal orientering og ikke vært et fag med mange utreisende studenter. Samfunnsutviklingen har gjort jus til et mer internasjonalt fag, og også mobilitetsmønsteret er i forandring. Det reflekteres i tabell 7.

Tabellen viser også hvordan Universitetet i Bergen skiller seg ut fra de to andre universitetene som tilbyr jus i form av en femårig mastergrad/profesjonsstudiet. Av de 939 uteksaminerte som fullførte jusstudiene i 2015-2017 hadde 44 prosent vært på utveksling. Ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet, var andelen til sammenlikning på henholdsvis 18 og 10 prosent. Disse store forskjellene innenfor tilsvarende studieprogrammer ved samme type institusjon viser potensialet i en målrettet satsing ved læresteder og i studieprogrammer.

Tabell 7. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. Jus, integrert master/profesjon

Fagområde	Totalt	Utteksling	Andel
Universitetet i Bergen	939	416	44 %
Universitetet i Oslo	1 675	302	18 %
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	268	27	10 %
Totalt/gjennomsnitt	2 882	745	26 %

Kilde: NSD.

4.4 Økonomiske og administrative fag

Samlet sett hadde 20 prosent av 2017-uteksaminerte på økonomiske og administrative fag hatt et utvekslingsopphold (Tabell 8). Gjennomsnittet oppfyller altså akkurat 2020-ambisjonene i Kvalitetsmeldingen, men det skjuler store forskjeller som har betydning når man skal vurdere kulturen for utveksling. Norges handelshøyskole er i en særklasse med sin mobilitetsandel på 57 prosent, mens fem institusjoner – deriblant tre universiteter – ligger under 10 prosent.

Tabell 8. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Økonomiske og administrative fag

Institusjon	Totalt	Utteksling	Andel
Norges handelshøyskole	1 050	594	57 %
Universitetet i Agder	461	150	33 %
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	143	37	26 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	477	95	20 %
OsloMet – storbyuniversitetet	353	68	19 %
Universitetet i Oslo	54	10	19 %
Universitetet i Stavanger	343	63	18 %
Høgskulen på Vestlandet	280	46	16 %
Høgskolen i Innlandet	470	73	16 %
Handelshøyskolen BI	3 501	529	15 %
Høgskolen i Molde, vitensk. høgskole i logistikk	95	13	14 %
Universitetet i Sørøst-Norge	406	38	9 %
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	363	29	8 %
Nord universitet	410	29	7 %
Høgskolen i Østfold	58	4	7 %
Høyskolen Kristiania	742	51	7 %
Totalt/gjennomsnitt	9 294	1 837	20 %

Kilde: NSD. Institusjoner med >50 uteksaminerte. Totalsommene omfatter også studentene fra mindre institusjoner.

4.5 Lærerutdanning og pedagogikk

Lærerutdanning og pedagogikk har tradisjonelt hatt lite studentutveksling. Av alle som fullførte en grad i 2017, hadde kun 6 prosent vært på et utvekslingsopphold av minst tre måneders varighet (Tabell 9). Det er den klart lavest andelen av alle fagfelt. Innenfor en så praksisorientert utdanning kan noen studenter ha hatt andre typer utenlandsopphold enn utveksling over tre måneder. Resultatene fra Studiebarometeret 2017 viser at en del rapporterer om dette (Diku og NOKUT 2018).

Seks institusjoner med dels store kull innen lærerutdanning og pedagogikk har svært lav mobilitetsandel; 3 prosent eller mindre (Tabell 9). Samtidig ser vi at fire institusjoner sender ut

en tosfifret prosentandel av studentene, og at Universitetet i Bergen gjør det best, med 15 prosent.

Som vi har sett tidligere i rapporten, er det flest studenter på utveksling blant de som tar lengre, integrerte studieløp. Overgangen til femårig lærerutdanning kan således føre til høyere mobilitetsandeler også her. Det er viktig, fordi én av ti studenter er lærerstudenter og andelen der således betyr mye for det nasjonale gjennomsnittet.

I tillegg er det viktig fordi lærere er nøkkelpersoner med tanke på en fremtidig kultur for utveksling i det norske utdanningssystemet. At betydelig mobilitet forekommer på noen institusjoner, innenfor et fagområde der rammeplaner og nasjonale kvalifikasjonskrav har blitt opplevd som hindre, viser at det er mulig å øke antallet som drar utenlands også på dette fagområdet.

Tabell 9. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Lærerutdanning og pedagogikk

Institusjon	Totalt	Utveksling	Andel
Universitetet i Bergen	91	14	15 %
Dronning Mauds Minne Høgskole	232	31	13 %
Universitetet i Agder	360	43	12 %
Universitetet i Oslo	547	58	11 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	699	55	8 %
OsloMet – storbyuniversitetet	943	66	7 %
Høgskolen i Østfold	195	13	7 %
Høgskulen på Vestlandet	676	38	6 %
Høgskolen i Innlandet	470	24	5 %
NLA Høgskolen	212	7	3 %
Universitetet i Stavanger	285	9	3 %
UiT - Norges arktiske universitet	278	7	3 %
Høgskulen i Volda	148	3	2 %
Universitetet i Sørøst-Norge	618	5	1 %
Nord universitet	551	2	0 %
Totalt/gjennomsnitt	6 375	378	6 %

Kilde: NSD. Institusjoner med >50 uteksaminerte. Totalsummene omfatter også studentene fra mindre institusjoner.

4.6 Helse-, sosial- og idrettsfag

Fagområdet helse-, sosial og idrettsfag rommer fremfor alt treårige bachelorgrader, i tillegg til lange profesjonsutdanninger som medisin, psykologi og veterinærutdanningen. Også her er forskjellene mellom institusjonene store. Høgskolen i Volda sendte ut nesten hver tredje av de som fullførte en grad i 2017, mens nesten halvparten av institusjonene lå under ti prosent. Treårige bachelorstudier står for 8400 av studentene. Går vi dypere inn i statistikken, ser vi at det er forskjeller mellom de ulike fagområdene, som sykepleie, fysioterapi, vernepleie, barnevern og sosialt arbeid.

SIUs (nå Dikus) spørreundersøkelse fra 2016 rettet mot studieprogramansvarlige, tyder på at også en del studenter innenfor dette fagområdet har utenlandsopphold under tre måneder, for eksempel knyttet til praksis. Slike opphold registreres ikke som utveksling i DBH og faller utenfor mobilitetsstatistikken. Resultatene fra Studiebarometeret viser også dette (Diku og NOKUT 2018).

Tabell 10. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Helse-, sosial- og idrettsfag

Institusjon	Totalt	Utteksling	Andel
Høgskulen i Volda	120	35	29 %
Lovisenberg diakonale høyskole	195	43	22 %
Universitetet i Bergen	332	68	20 %
Universitetet i Oslo	494	91	18 %
Høgskulen på Vestlandet	1 093	175	16 %
Universitetet i Agder	482	76	16 %
Norges idrettshøgskole	230	35	15 %
OsloMet – storbyuniversitetet	1 616	188	12 %
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	125	13	10 %
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	1 392	134	10 %
VID vitenskapelige høyskole	630	60	10 %
UiT - Norges arktiske universitet	816	73	9 %
Høgskolen i Østfold	368	32	9 %
Universitetet i Sørøst-Norge	810	63	8 %
Høgskolen i Innlandet	573	40	7 %
Universitetet i Stavanger	449	25	6 %
Nord universitet	573	26	5 %
Høgskolen i Molde, vit. høyskole i logistikk	130	2	2 %
Høyskolen Kristiania	140	2	1 %
Totalt/gjennomsnitt	10 568	1 181	11 %

Kilde: NSD. Institusjoner med >100 uteksaminerte. Totalsommene omfatter også studentene fra mindre institusjoner.

Også innenfor helse-, sosial- og idrettsfag har de lange profesjonsutdanningene høyere mobilitetsandel, men med variasjoner mellom institusjoner (Tabell 11). Mens veterinærutdanningen ved NMBU i de tre årene 2015-2017 hadde en mobilitetsandel på 17 prosent blant de uteksaminerte, hadde medisinutdanningene ved de fire eldste universitetene en andel på mellom 26 og 34 prosent.

Tabell 11. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2017. Veterinær og medisin

Institusjon	Totalt	Utteksling	Andel
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	328	113	34 %
Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	258	85	33 %
Universitetet i Oslo	552	171	31 %
Universitetet i Bergen	419	110	26 %
Norges miljø- og biovitenskapelige universitet	172	30	17 %
Totalt/gjennomsnitt	1 729	509	29 %

Kilde: NSD.

5 Gjennomsnitt tilslører kulturforskjeller

Gjennomgangen har vist forskjeller i studentmobilitet mellom institusjoner og fagområder, men også innad på institusjonene og mellom samme fagområde på ulike institusjoner. I de fleste tilfeller er det betydelige forskjeller i mobilitet mellom ulike studier ved samme institusjon. Dette gjelder også studietilbud innenfor samme fagområde. Et blick på variasjonene i mobilitetsandel ved ulike fagområder og studieformer ved noen av institusjonene illustrerer disse poengene tydelig. For at bildet skal forstyrres minst mulig av tilfeldige svingninger fra år til år, er tallene for 2015-2017 slått sammen. Vi har valgt å se på de åtte institusjonene med flest uteksaminerte studenter i løpet av disse tre årene.

Tabell 12. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. Institusjoner med flest uteksaminerte studenter

Institusjon	Totalt	Uteksling	Andel
1. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet	20 299	3 781	19 %
2. Universitetet i Oslo	13 114	2 555	19 %
3. Handelshøyskolen BI	11 490	1 471	13 %
4. OsloMet – storbyuniversitetet	10 957	1 203	11 %
5. Høgskulen på Vestlandet	8 340	1 026	12 %
6. Universitetet i Sørøst-Norge	8 209	710	9 %
7. Universitetet i Bergen	7 983	2 317	29 %
8. Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet	7 818	680	9 %

Kilde: NSD. Streken er satt etter åtte institusjoner fordi det er et betydelig hopp ned til neste institusjon på lista, Universitetet i Agder, med 6 201 uteksaminerte.

5.1 NTNU

Av alle studentene som fullførte en grad ved NTNU i de tre årene 2015-2017, hadde 19 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden (Tabell 13). I NTNUs internasjonale handlingsplan for perioden 2018-2021 settes en målsetting om at 20 prosent av bachelorstudentene og 40 prosent av masterstudentene skal ha et utenlandsopphold som del av graden.

Mye av mobiliteten ved NTNU var konsentrert ved de femårige integrerte løpene innen naturvitenskapelige og tekniske fag, sivilingeniørutdanningene. På disse studiene hadde mer enn halvparten av de uteksaminerte vært på utveksling. I kontrast til dette var bare 11 prosent av uteksaminerte som fullførte en toårig mastergrad innen naturvitenskapelige og tekniske fag, registrert med et utenlandsopphold i løpet av utdanningen. For uteksaminerte på bachelor var andelen 6 prosent.

Tabell 13. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. NTNU

Fagområde	Totalt	Uteksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	3 981	378	9 %
Lavere grads nivå	3 034	225	7 %
Høyere grads nivå	619	40	6 %
Integrert mastergrad/profesjon	328	113	34 %
Humanistiske og estetiske fag	1 637	232	14 %
Lavere grads nivå	989	116	12 %
Høyere grads nivå	648	116	18 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	2 006	181	9 %
Lavere grads nivå	997	57	6 %
Høyere grads nivå	607	51	8 %
Integrert mastergrad/profesjon	402	73	18 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	8 745	2 293	26 %
Lavere grads nivå	3 106	177	6 %
Høyere grads nivå	2 155	243	11 %
Integrert mastergrad/profesjon	3 484	1 873	54 %
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	317	19	6 %
Lavere grads nivå	253	15	6 %
Høyere grads nivå	64	4	6 %
Samfunnsfag og juridiske fag	2 218	424	19 %
Lavere grads nivå	1 226	199	16 %
Høyere grads nivå	794	159	20 %
Integrert mastergrad/profesjon	198	66	33 %
Økonomiske og administrative fag	1 385	254	18 %
Lavere grads nivå	935	138	15 %
Høyere grads nivå	450	116	26 %
Totalt/gjennomsnitt	20 299	3 781	19 %

Kilde: NSD. Totalsommene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde og fra utelatte kategorier (<50 uteksaminerte). For 2015 er tallene for de fire institusjonene som ble til nye NTNU fra 1. januar 2016, slått sammen.

Utenom sivilingeniørene er det primært medisn- og psykologiutdanningene ved NTNU som har mobilitet over 20-prosentsmålet. På de andre fagområdene og utdanningstypene er tallene mye lavere. Om vi holder integrerte mastergrader og profesjonsstudiene utenfor, som representerer omtrent en fjerdedel av uteksaminerte, er mobilitetsandelen bland de resterende tre fjerdedelene av uteksaminerte ved NTNU i årene 2015-2017 så lav som 10 prosent.

Etter fusjonen i 2016 er NTNU en spesielt stor og geografisk spredt institusjon. Er det mindre variasjon innad på geografisk samlede og faglig sett mindre spredte institusjoner, eksempelvis universitetene i Oslo og Bergen?

5.2 Universitetet i Oslo

Av alle studentene som fullførte en grad ved UiO i de tre årene 2015-2017, hadde 19 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden, altså det samme som ved NTNU.

Også ved UiO skjuler gjennomsnittet store variasjoner, om enn ikke like store som ved NTNU. Det som er litt oppsiktsvekkende, er at mobiliteten er høyest på noen av de lavere gradene. Siden utvekslingsopphold på et hvilket som helst tidspunkt i studiekarrieren regnes med, virker det ulogisk at utvekslingsandelen blant uteksaminerte med mastergrad kan ligge lavere enn andelen på bachelor-nivå.

Forholdet kan skyldes at mobiliteten er på vei opp på lavere grads nivå, men også et par andre faktorer. Noen masterstudier har høy andel utenlandske studenter, som ikke vil være registrert med tidligere utvekslingsopphold i norsk statistikk. Dertil kommer at mange studenter bytter institusjon for å ta mastergrad, typisk fra en høyskole til et universitet. I gjennomsnitt har høyskolene betydelig lavere mobilitetsandel enn universitetene. Også dette kan bidra til å forklare det tilsynelatende paradokset ved at flere uteksaminerte studenter fra UiO har vært utenlands i løpet av bachelorutdanningen enn i løpet av bachelor og master til sammen.

Tabell 14. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. UiO.

Fagområde	Totalt	Uteksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	1 459	274	19 %
Lavere grads nivå	143	37	26 %
Høyere grads nivå	405	50	12 %
Integrert mastergrad/profesjon	911	187	21 %
Humanistiske og estetiske fag	2 474	643	26 %
Lavere grads nivå	1 408	400	28 %
Høyere grads nivå	1 034	242	23 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	1 607	174	11 %
Lavere grads nivå	541	49	9 %
Høyere grads nivå	765	78	10 %
Integrert mastergrad/profesjon	301	47	16 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	2 654	294	11 %
Lavere grads nivå	1 346	134	10 %
Høyere grads nivå	1 303	160	12 %
Samfunnsfag og juridiske fag	4 781	1 136	24 %
Lavere grads nivå	1 450	417	29 %
Høyere grads nivå	1 349	340	25 %
Integrert mastergrad/profesjon	1 982	379	19 %
Totalt/gjennomsnitt	13 114	2 555	19 %

Kilde: NSD. Totalsommene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde og fra utelatte kategorier (<100 uteksaminerte).

5.3 Handelshøyskolen BI

Av alle studentene som fullførte en grad ved Handelshøyskolen BI i de tre årene 2015-2017, hadde 13 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden, Nesten alle studentene er innen økonomiske og administrative fag. Her er andelen utveksling mye høyere blant uteksaminerte på 2-årig mastergrad enn på bachelorgrad, men vi ser samtidig at mobiliteten er svært lav på den erfaringsbaserte mastergraden. Det kan skyldes at mange tar denne graden ved siden av jobb, og gjerne basert på helgesamlinger som i seg selv kan innebære (nasjonal) mobilitet for mange.

Tabell 15. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. Handelshøyskolen BI

Fagområde og nivå	Totalt	Utveksling	Andel
Samfunnsfag og juridiske fag	175	12	7 %
Bachelor, 3-årig	175	12	7 %
Økonomiske og administrative fag	11 306	1 459	13 %
Bachelor, 3-årig	6 004	854	14 %
Høyere nivå (øvrige)	2 244	20	1 %
Master, 1-1,5-årig	328	1	0 %
Master, 2-årig	1 541	578	38 %
Master, erfaringsbasert, 1,5-2 år	1 171	5	0 %
Totalt/gjennomsnitt	11 490	1 471	13 %

Kilde: NSD. Totalsommene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde og fra utelatte kategorier (<100 uteksaminerte).

5.4 OsloMet

Av alle studentene som fullførte en grad ved OsloMet i de tre årene 2015-2017, hadde 11 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden, altså betydelig lavere enn ved NTNU og UiO. Som vi ser er en stor andel av uteksaminerte her på lavere grads nivå. Med unntak av humanistiske og estetiske fag, er det små forskjeller i mobilitet på lavere grads og høyere grads nivå, og i flere tilfeller er andelen høyere på lavere enn på høyere grad, som vi også så på UiO.

Tabell 16. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. OsloMet

Fagområde	Totalt	Utteksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	4 724	517	11 %
Lavere grads nivå	4 119	461	11 %
Høyere grads nivå	605	56	9 %
Humanistiske og estetiske fag	853	102	12 %
Lavere grads nivå	639	55	9 %
Høyere grads nivå	214	47	22 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	2 590	227	9 %
Lavere grads nivå	2 371	217	9 %
Høyere grads nivå	219	10	5 %
Naturvitenskapelige fag, håndverks- og tekniske fag	1 306	77	6 %
Lavere grads nivå	1 224	73	6 %
Høyere grads nivå	82	4	5 %
Samfunnsfag og juridiske fag	483	129	27 %
Lavere grads nivå	469	126	27 %
Økonomiske og administrative fag	1 001	151	15 %
Lavere grads nivå	701	98	14 %
Høyere grads nivå	300	53	18 %
Totalt/gjennomsnitt	10 957	1 203	11 %

Kilde: NSD. Totalsommene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde og fra utelatte kategorier (<50 uteksaminerte).

5.5 Høgskulen på Vestlandet

Av de uteksaminerte studentene fra Høgskulen på Vestlandet i de tre årene 2015-2017, hadde 12 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden. Vi ser at de aller fleste uteksaminerte var på lavere grads nivå, altså med kort studietid.

Høyest mobilitet var det blant de uteksaminerte innen helse-, sosial og idrettsfag. Omtrent halvparten av disse var sykepleierstudenter, og mobilitetsandelen blant dem var det samme som gjennomsnittet i fagområdet; 18 prosent. Studenter innen fysio- og ergoterapi lå en del høyere, på 26-27 prosent, mens barnevernspedagogene lå lavest i denne faggruppen, med 9 prosent (Kilde: NSD).

Tabell 17. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. Høgskulen på Vestlandet

Fagområde	Totalt	Utveksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	3 131	544	17 %
Lavere grads nivå	2 915	525	18 %
Høyere grads nivå	216	19	9 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	2 019	95	5 %
Lavere grads nivå	1 837	84	5 %
Høyere grads nivå	182	11	6 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	1 958	261	13 %
Lavere grads nivå	1 951	260	13 %
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	251	14	6 %
Lavere grads nivå	247	14	6 %
Økonomiske og administrative fag	801	105	13 %
Lavere grads nivå	719	95	13 %
Totalt/gjennomsnitt	8 340	1 026	12 %

Kilde: NSD. Totalsommene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde og fra utelatte kategorier (<100 uteksaminerte). For 2015 og 2016 er tallene for de tre institusjonene som ble til nye HPV fra 1. januar 2017, slått sammen.

5.6 Universitetet i Sørøst-Norge

Av alle studentene som fullførte en grad ved Universitetet i Sørøst-Norge i de tre årene 2015-2017, hadde 9 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden, altså lavest av de institusjonene vi har sett på så langt. Som på OsloMet, var de aller fleste uteksaminerte på lavere grads nivå, med kort studietid.

Høyest var mobiliteten på høyere grads nivå innen naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag, med 25 prosent. I motsatt ende av skalaen finner vi lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk, med kun 2 prosent. Disse utgjør i antall nesten en fjerdedel av de uteksaminerte studentene fra Universitetet i Sørøst-Norge, og trekker således ned gjennomsnittet betydelig. En så lav andel betyr at man står veldig langt unna en kultur for utveksling.

Tabell 18. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. Universitetet i Sørøst-Norge

Fagområde	Totalt	Utsveksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	2 192	177	8 %
Lavere grads nivå	1 807	165	9 %
Høyere grads nivå	385	12	3 %
Humanistiske og estetiske fag	367	41	11 %
Lavere grads nivå	248	37	15 %
Høyere grads nivå	119	4	3 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	1 871	34	2 %
Lavere grads nivå	1 699	32	2 %
Høyere grads nivå	172	2	1 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	1 875	218	12 %
Lavere grads nivå	1 420	103	7 %
Høyere grads nivå	455	115	25 %
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	217	29	13 %
Lavere grads nivå	139	24	17 %
Høyere grads nivå	78	5	6 %
Samfunnsfag og juridiske fag	375	42	11 %
Lavere grads nivå	322	38	12 %
Høyere grads nivå	53	4	8 %
Økonomiske og administrative fag	1 232	166	13 %
Lavere grads nivå	979	118	12 %
Høyere grads nivå	202	33	16 %
Integrert mastergrad/profesjon	51	15	29 %
Totalt/gjennomsnitt	8 209	710	9 %

Kilde: NSD. Totalsummene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde.

5.7 Universitetet i Bergen

Av de uteksaminerte studentene fra Universitetet i Bergen i de tre årene 2015-2017, hadde 29 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden (Tabell 19), altså hele 10 prosentpoeng høyere enn på UiO og NTNU. UiB har i sin Strategi 2016-2022 et mål om at innen 2022 skal minst 40 prosent av uteksaminerte ha vært på utveksling.

Som ved de andre institusjonene skjuler gjennomsnittet også her store variasjoner, og vi ser samme tendens som på UiO til at mobilitetsandelen på de fleste fagområdene er høyere på lavere grads nivå enn på høyere (toårig master). Mulige forklaringer de de samme som for UiO; at mobiliteten er på vei opp på lavere nivå, at en del kommer fra utlandet (og derfor ikke har registrert eventuell mobilitet på bachelornivå samt at de i mindre grad drar på utveksling) og at det kommer en del studenter til master som har tatt bachelor på andre norske institusjoner med lavere mobilitet.

Samtidig ser vi at andelen er klart høyest på integrerte mastergrader og profesjonsstudier, slik tilfellet også er på NTNU.

Tabell 19. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. UiB

Fagområde	Totalt	Utveksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	1 017	219	22 %
Lavere grads nivå	147	26	18 %
Høyere grads nivå	275	34	12 %
Integrert mastergrad/profesjon	595	159	27 %
Humanistiske og estetiske fag	1 579	354	22 %
Lavere grads nivå	1 028	270	26 %
Høyere grads nivå	528	84	16 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	261	41	16 %
Høyere grads nivå	115	3	3 %
Integrert mastergrad/profesjon	102	28	27 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	1 674	433	26 %
Lavere grads nivå	859	238	28 %
Høyere grads nivå	782	192	25 %
Samfunnsfag og juridiske fag	3 452	1 270	37 %
Lavere grads nivå	1 517	462	30 %
Høyere grads nivå	750	241	32 %
Integrert mastergrad/profesjon	1 185	567	48 %
Totalt/gjennomsnitt	7 983	2 317	29 %

Kilde: NSD. Totalsommene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde og fra utelatte kategorier (<50 uteksaminerte).

5.8 Universitetet i Tromsø - Norges arktiske universitet

Av studentene som fullførte en grad ved UiT – Norges arktiske universitet i 2015-2017, hadde 9 prosent vært på utvekslingsopphold i løpet av studietiden. Det er like lavt som ved Universitetet i Sørøst-Norge. UiT har i sin utviklingsavtale med KD som mål at 17 prosent av uteksaminerte studenter i 2019 skal ha hatt et utvekslingsopphold. I de tre årene som tabellen viser, er det bare på integrert mastergrad/profesjonsstudium innen helse- sosial og idrettsfag og innen naturvitenskapelige og teknologiske fag, at dette målet allerede er nådd. På de samme fagområdene, både på lavere og høyere grad, er mobilitetsandelen blant de laveste på hele UiT, med 5-8 prosent.

Tabell 20. Uteksaminerte, med utveksling og andel. 2015-2017. Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet

Fagområde	Totalt	Uteksling	Andel
Helse-, sosial- og idrettsfag	2 402	203	8 %
Lavere grads nivå	1 734	96	6 %
Høyere grads nivå	266	13	5 %
Integrert mastergrad/profesjon	402	94	23 %
Humanistiske og estetiske fag	427	53	12 %
Lavere grads nivå	266	34	13 %
Høyere grads nivå	161	19	12 %
Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk	814	28	3 %
Lavere grads nivå	433	9	2 %
Høyere grads nivå	121	1	1 %
Integrert mastergrad/profesjon	260	18	7 %
Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag	1 391	107	8 %
Lavere grads nivå	838	50	6 %
Høyere grads nivå	470	39	8 %
Integrert mastergrad/profesjon	83	18	22 %
Primærnæringsfag	150	8	5 %
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	274	7	3 %
Lavere grads nivå	236	1	0 %
Samfunnsfag og juridiske fag	1 212	159	13 %
Lavere grads nivå	479	74	15 %
Høyere grads nivå	361	45	12 %
Integrert mastergrad/profesjon	372	40	11 %
Økonomiske og administrative fag	1 051	110	10 %
Lavere grads nivå	614	74	12 %
Høyere grads nivå	437	36	8 %
Totalsum	7 818	680	9 %

Kilde: NSD. Totalsommene omfatter også noen uteksaminerte med uoppgitt fagområde og fra utelatte kategorier (<50 uteksaminerte).

6 Kultur og struktur for utveksling

I den innledningsvis omtalte spørreundersøkelsen SIU (nå Diku) gjorde om studieprogrammer i 2016, pekte de ansvarlige for programmene blant annet på disse forholdene som betydningsfulle for studentutveksling: Faglige tradisjoner, fagmiljøenes internasjonale tilknytninger og nettverk, rammeplaner og spesifikke krav til kvalifikasjoner, demografiske forhold i studentgruppene og hvorvidt det siktes mot et norsk eller internasjonalt arbeidsmarked. Datamaterialet fra DBH som er brukt i denne rapporten, gir ikke grunnlag for å vurdere hvor viktig disse faktorene er ved de ulike institusjonene og fagområdene. Formålet med rapporten er ikke å forklare forskjellene i mobilitet, men å kartlegge dem. Tallene viser en rekke forskjeller mellom institusjoner og fagområder, men – ikke minst – internt på institusjonene og mellom samme type fag ved ulike institusjoner.

Til tross for eventuelle strukturelle og kulturelle barrierer for mobilitet, viser denne rapporten at det er mulig å lykkes med studentutveksling. Vi ser eksempler på høy mobilitet innen fagområder som har lite tradisjon for utveksling, og der det er lett å peke på hindre og vanskeligheter. Ut fra de store variasjonene som finnes, kan vi si at det neppe er realistisk at utvekslingen skal være like omfattende på alle nivåer og fagområder og ved alle institusjonene. Rapporten viser imidlertid at deler av norsk høyere utdanning har meget begrenset studentutveksling, og at det er et stort potensial for økt studentmobilitet ved enkelte institusjoner og på enkelte fagområder.

Analysen tyder også på at nøkkelen til økt studentmobilitet ligger i organisering og gjennomføring av det enkelte studieprogrammet. Her spiller både kultur og struktur en viktig rolle. I det videre arbeidet for å nå de politiske målene for studentmobilitet blir det viktig å sørge for at erfaringer fra studieprogrammer med mye utveksling kan komme andre til gode.

7 Litteraturliste

Diku og NOKUT. (2018). Utbytte fra utveksling og andre utenlandsopphold En analyse av data fra Studiebarometeret 2017. Diku-rapport 3/2018.

Meld. St. 16 (2016-2017). Kultur for kvalitet i høyere utdanning ("Kvalitetsmeldingen").

SIU. (2016). Internasjonal studentutveksling - hvordan og hvorfor? SIU-rapport 07/2016.

Direktoratet for
internasjonalisering
og kvalitetsutvikling
i høyere utdanning

+47 55 30 38 00 | post@diku.no | diku.no